

ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕЛІКУ НАРКОТИЧНИХ АНАЛГЕТИКІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Ключові слова: наркотичні аналгетики, клінічний протокол, надзвичайна ситуація, регіональний резерв

Сучасний стан природної, техногенної і соціально-політичної безпеки України визначає актуальність та необхідність постійної уваги з боку держави до впровадження управлінських механізмів, спрямованих на підвищення ефективності медичного та фармацевтичного забезпечення (ФЗ) населення під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (НС) мирного і воєнного часу внаслідок застосування ефективної, безпечної та економічно виправданої фармакотерапії.

В умовах ліквідації наслідків НС важливе місце буде посідати лікування больового синдрому. За даними ВООЗ, больові відчуття становлять до 40% від усіх скарг при зверненнях за медичною допомогою. Клінічно серед них розрізняють: посттравматичний і післяопераційний больові синдроми, біль у разі запалення суглобових структур, шкіри, м'язів, біль в онкологічних хворих, за ураження внутрішніх органів. Розвиток невропатичного болю спричинює ушкодження структур периферичної або центральної нервової системи, які беруть участь у проведенні ноцицептивних сигналів. Прикладами таких больових синдромів є невралгії (тригемінальні, міжреберні), фантомно-больовий синдром та ін [1]. У більшості випадків процес лікування гострого і хронічного больового синдрому потребує достатнього переліку наркотичних аналгетиків (НА).

Метою дослідження є визначення оптимального переліку НА для забезпечення надання альгологічної допомоги постраждалому населенню в умовах надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу.

Матеріали та методи дослідження

Об'єкт дослідження – Державний реєстр лікарських засобів України, клінічні протоколи і сучасні схеми лікування захворювань.

Предметом дослідження були нормативно-правові акти і документи, які стосуються обігу і клінічного застосування НА у закладах охорони здоров'я України. У процесі дослідження використовували методи спостереження та узагальнення, синтезу і формалізації, АВС- і VEN-аналізу, контент-аналізу.

Результати дослідження та обговорення

Головним принципом створення загальнодержавних і регіональних переліків лікарських засобів (ЛЗ) є їх відповідність базовому обсягу ФЗ населення та економічній ефективності медичної допомоги. Розроблення базових документів системи стандартизації (стандартів і клінічних протоколів, переліків ЛЗ) здійснюють також на основі аналізу економічної ефективності медичної допомоги [2, 3]. Відповідно до рекомендацій ВООЗ основні ЛЗ мають задовольняти потреби більшості населення. На базі Примірного переліку основних ЛЗ ВООЗ (The WHO Model List of Essential Drugs), який має рекомендаційний характер, в країнах, що розвиваються, та країнах із перехідною економікою формують національні переліки з метою раціонального використання ЛЗ [4].

Заклади охорони здоров'я здійснюють діяльність, пов'язану з виготовленням, зберіганням, перевезенням, придбанням, реалізацією (відпуском), ввезенням на

територію України і використанням НА відповідно до вимог Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» № 60/95-ВР, Постанови КМ України від 03. 06. 2009 р. № 589 «Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом», Наказу МОЗ України від 21. 01. 2010 р. № 11 «Про затвердження Порядку обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у закладах охорони здоров'я України», Постанови КМ України від 13. 05. 2013 р. № 333 «Про затвердження Порядку придбання, перевезення, зберігання, відпуску, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у закладах охорони здоров'я». Державний формуляр ЛЗ, як перелік відібраних на підставі результатів клінічного і фармакоекономічного аналізу ЛЗ, є одним із основних компонентів ФЗ населення в стаціонарних умовах мирного і воєнного часу. Проте, в Україні відсутній Формуляр ЛЗ для надання медичної допомоги постраждалим у разі НС на догоспітальному і госпітальному етапах.

Т а б л и ц я 1

Перелік наркотичних анагетиків, зареєстрованих в Україні
(станом на 01. 01. 2015 р.)

№ з/п	Міжнародне непатентоване найменування НА	Лікарська форма	Кількість		
			торгове найменування НА	виробники	
				всього	з них вітчизняних
1	Трамадол	Капсули	3	3	3
		Р-н для ін'єкцій	4	3	3
2	Бупренорфін	Таблетки	5	2	1
		Р-н для ін'єкцій	1	1	1
3	Буторфанол	Р-н для ін'єкцій	1	1	1
4	Налбуфін	Р-н для ін'єкцій	6	3	2
5	Фентаніл	Пластир	4	1	–
		Р-н для ін'єкцій	1	1	1
6	Промедол	Р-н для ін'єкцій	1	1	1
7	Метадон	Таблетки	10	3	1
		Р-н для внутрішнього вживання	4	4	1
8	Морфін	Таблетки	4	2	2
		Р-н для ін'єкцій	1	1	1
9	Кодеїн	Таблетки	41	18	3
		Капсули	5	3	2
		Сироп	4	3	2
10	Декстропроксифен	Таблетки	1	1	–
11	Омнопон	Р-н для ін'єкцій	1	1	1

Перелік наркотичних засобів, дозволених до використання у закладах охорони здоров'я, внесених до таблиці II Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженої постановою КМ України від 06. 05. 2000 р. № 770, налічує 99 міжнародних непатентованих найменувань (МНН). Аналіз Державного реєстру ЛЗ України за станом на 1 січня 2015 року свідчить про те, що в Україні зареєстровано і дозволено до застосування у медичній практиці всього 11 МНН НА (табл. 1).

Для визначення асортименту НА, необхідних для надання медичної допомоги і лікування постраждалих в осередках НС та продовження лікування хворих, які знаходяться на стаціонарному лікуванні у лікарняних закладах регіону, було застосовано метод контент-аналізу клінічних протоколів і схем лікування.

Встановлено, що для надання медичної допомоги хворим, які знаходяться на стаціонарному лікуванні у лікарняних закладах, рекомендовано 12 НА за МНН (з них на сьогодні Гідроморфон не зареєстрований в Україні), які належать до трьох терапевтичних підгруп за анатомічно-терапевтичною і хімічною класифікацією ВООЗ (АТХ), а саме: опіоїди (N02A), засоби, що застосовуються при адиктивних розладах (N07B), протикашльові засоби (R05D), за винятком комбінованих препаратів, які містять експекторанти.

Розподіл НА за сумою частоти їх призначень подано в табл. 2. При цьому частота призначень коливається від 1 (1,35%) до 26 (35,10%), що не дає змогу вважати цей асортимент оптимальним. Тому було застосовано метод АВС-аналізу, який дає можливість здійснити формування оптимального асортименту регіонального резерву НА.

АВС-аналіз виконували за кількістю призначень кожної назви НА для надання медичної допомоги і лікування постраждалих в осередках НС та продовження лікування хворих, які знаходяться на стаціонарному лікуванні у лікувальних закладах регіону. До групи А віднесено 4 МНН НА, які забезпечують 87,85% призначень. До групи В віднесено 7 МНН НА (10,80% призначень) і до групи С – 1 МНН незареєстрованого на сьогодні НА (1,35% призначень).

Т а б л и ц я 2

Розподіл наркотичних аналгетиків за частотою призначень та АВС-групами

№ з/п	Міжнародне непатентоване найменування НА	Група АТХ 5 рівень	Частота призначень		Група АВС
			абс.	%	
1	Трамадол	N02AX02	26	35,10	A
2	Промедол	N02AB04	21	28,40	A
3	Морфін	N02AA01	12	16,20	A
4	Фентаніл	N02AB03	6	8,15	A
Всього			65	87,85	
5	Бупренорфін	N07BC01	2	2,70	B
6	Метадон	N07BC02	1	1,35	B
7	Буторфанол	N02AF01	1	1,35	B
8	Декстропро-посифен	N02AC54	1	1,35	B
9	Кодеїн	R05DA04	1	1,35	B
10	Налбуфін	N02AF02	1	1,35	B
11	Омнопон	N02AA51	1	1,35	B
Всього			8	10,8	
12	Гідроморфон	N02AA03	1	1,35	C
Всього			1	1,35	–
Разом			74	100,0	–

Проведений АВС-аналіз асортименту НА дав змогу визначити оптимальний асортимент регіонального резерву в кількості 4 назв, які забезпечують 87,85% призначень для надання медичної допомоги і лікування постраждалих в осередках НС та продовження лікування хворих, які знаходяться на стаціонарному лікуванні у лікарняних закладах регіону (табл. 3).

Оптимальний асортимент наркотичних анагетиків регіонального резерву на період ліквідації наслідків НС

№ з/п	Міжнародне непатентоване найменування НА	Лікарська форма	Частота призначень	
			абс.	%
1. N02AX02 – анагетики-опіоїди				
1.1	Трамадол (Tramadol)	Розчин для ін'єкцій	26	35,10
2. N02AB04 – анагетики-опіоїди, похідні фенілпіперидину				
2.1.	Промедол (Trimeperidine)	Розчин для ін'єкцій	21	28,40
3. N02AA01 – анагетики-опіоїди, природні алкалоїди опію				
3.1.	Морфін (Morphine)	Розчин для ін'єкцій	12	16,20
4. N02AB03 – анагетики-опіоїди, похідні фенілпіперидину				
4.1.	Фентаніл (Fentanyl)	Розчин для ін'єкцій	6	8,15
Разом			65	87,85

В и с н о в к и

1. Шляхом аналізу нормативних документів, клінічних протоколів і стандартів медичної допомоги встановлено, що для надання альгологічної допомоги постраждалому населенню в умовах НС мирного і воєнного часу необхідно 12 назв НА.

2. Державний реєстр ЛЗ України містить 11 МНН НА. Внесений до клінічних проколів Гідроморфон за станом на 1 січня 2015 р. в Україні не зареєстровано.

3. Визначено оптимальний асортимент регіонального резерву НА у кількості 4 МНН (Трамадол, Промедол, Морфін, Фентаніл), які забезпечують 87,85% призначень для надання медичної допомоги і лікування населення в умовах НС.

Л І Т Е Р А Т У Р А

1. Давидович О. В., Копча В. С., Маслій К. О. Фармакотерапія больового синдрому // Рациональная фармакотерапия. – 2011. – № 4. – С. 66–68.

2. Давидов С. Б. Исследование по совершенствованию лекарственного обеспечения пострадавших при чрезвычайных ситуациях / Человек и лекарство: Тез. докл. 11 Рос. нац. конгр. 9–23 апр. 2004 г. – М., 2004. – С. 608.

3. Фролов Е. А., Демьяненко Е. С. Економічна оцінка ефективності лікування в закладах охорони здоров'я // Економіка. Фінанси. Право. – 2005. – № 8. – С. 34–36.

4. Выбор и использование основных лекарственных средств: Отчет 18-го заседания Комитета экспертов по отбору и использованию основных лекарственных средств. – Женева: ВООЗ, 2014. – 328 с.

Надійшла до редакції 20. 05. 2015.

П. В. Олійник

Львовский национальный медицинский университет имени Данила Галицкого

**ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПЕРЕЧНЯ НАРКОТИЧЕСКИХ АНАЛЬГЕТИКОВ
ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ**

Ключевые слова: наркотические анальгетики, клинический протокол, чрезвычайная ситуация, региональный резерв

А Н Н О Т А Ц И Я

Современное состояние природной, техногенной и социально-политической безопасности Украины определяет актуальность и необходимость повышения эффективности фармацевтического обеспечения населения при ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций мирного и военного времени. В условиях ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций важное место будет занимать процесс лечения острого и хронического болевого синдрома, который требует достаточного перечня наркотических анальгетиков.

Целью исследования является определение оптимального перечня наркотических анальгетиков для обеспечения предоставления альгологической помощи пострадавшему населению при чрезвычайных ситуациях мирного и военного времени.

Объект исследования – Государственный реестр лекарственных средств Украины, клинические протоколы и схемы лечения заболеваний. Предмет исследования – нормативно-правовые акты и документы, касающиеся обращения и клинического применения наркотических анальгетиков в учреждениях здравоохранения Украины.

В процессе исследования использовались методы наблюдения и обобщения, синтеза и формализации, ABC- и VEN-анализа, контент-анализа.

В результате исследований установлено, что для предоставления альгологической помощи пострадавшему населению в чрезвычайных ситуациях необходимо 12 наименований наркотических анальгетиков. Определен оптимальный ассортимент регионального резерва наркотических анальгетиков в количестве 4 наименований (Трамадол, Промедол, Морфин, Фентанил), которые обеспечивают 87,85% назначений для оказания медицинской помощи пострадавшему населению.

P. V. Oliyuk

Lviv National Medical University by Danylo Halytsky

**DETERMINATION OF THE LIST OF NARCOTIC ANALGESICS FOR PROVIDING POPULATION IN
CONDITIONS OF EMERGENCY SITUATIONS**

Key words: narcotic analgesics, clinical protocol, extraordinary situation, regional reserve

ABSTRACT

The current state of natural, technological and socio-political safety of Ukraine determines the urgency and necessity of improvement the efficiency of the pharmaceutical supply of the population at liquidation of consequences of emergency situations in peacetime and wartime. Under the conditions of liquidation of consequences of extraordinary situation will be important the treatment of acute and chronic pain, which requires a sufficient list of narcotic analgesics.

The aim of the research is to determine the optimal list of narcotic analgesics to ensure the provision of algological assistance to affected populations in emergency situations of peacetime and wartime.

The object of study – the State Register of Medicinal Products of Ukraine, clinical protocols and treatment regimen of diseases. Subject of research – normative-legal acts and documents relating to the treatment and clinical application of narcotic analgesics in health care institutions of Ukraine.

During the research used the methods of observation and generalization, synthesis and formalization, ABC and VEN analysis, the content analysis.

A result of researches found that to provide algological assistance for affected population at emergency situations it is needed 12 names of narcotic analgesics. It was defined that the optimum assortment of regional reserve of narcotic analgesics consists of 4 names (Tramadol, Trimeperedine, Morphine, Fentanyl) that provide 87.85% prescriptions for medical care to the affected population.

Електронна адреса для листування з автором: olinikpetr@mail.ru